

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ในประเทศไทยนั้น แต่เดิมนั้นยังไม่มีกฎหมายเฉพาะที่จะนำมาใช้บังคับแก่ความรับผิดชอบต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย (ต่อไปนี้ในวิทยานิพนธ์นี้จะเรียกว่า Product Liability) เมื่อเกิดความเสียหายขึ้น การเรียกร้องให้ชดเชยเยียวยาความเสียหายสามารถทำได้ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาปรับใช้ในสองประการ คือ ประการแรก ความรับผิดชอบตามสัญญาซื้อขาย ผู้ขายมีหน้าที่ต้องรับผิดชอบในความชำรุดบกพร่องของสินค้า¹ แต่มีข้อจำกัดที่สำคัญ คือ ผู้เสียหายไม่สามารถฟ้องให้ผู้ผลิตซึ่งไม่ใช่ผู้ขายสินค้าให้รับผิดชอบได้และผู้เสียหายที่ไม่ได้เป็นผู้ซื้อสินค้าไม่ถึงเป็นคู่สัญญาซื้อขาย ไม่อาจใช้สิทธิเรียกร้องในลักษณะนี้ได้ ประการที่สอง ความรับผิดชอบในลักษณะละเมิด ผู้ผลิตมีหน้าที่ต้องรับผิดชอบในความเสียหายที่ก่อให้เกิดความเสียหายแก่ผู้บริโภคและบุคคลอื่นแต่มีข้อจำกัดที่สำคัญ คือ ผู้เสียหายมีภาระการพิสูจน์ว่าผู้ผลิตจงใจหรือประมาทเลินเล่อในกระบวนการผลิตส่วนใดและความเสียหายที่ได้รับเกิดขึ้นจากความผิดปกติหรือชำรุดบกพร่องของสินค้านั้น ซึ่งจากสภาพการผลิตสินค้าในปัจจุบัน เทคโนโลยีได้เข้ามามีบทบาทต่อกระบวนการผลิตสินค้าในเชิงอุตสาหกรรมมากขึ้น เทคนิคสำหรับใช้ในการผลิตก็ถูกเก็บเป็นความลับที่มีมูลค่าทางการค้าเพื่อป้องกันการลอกเลียนแบบ ความสามารถของผู้เสียหายที่จะเข้าถึงข้อมูลการผลิตสินค้าเป็นไปได้ยากและอาจทำให้ไม่สามารถพิสูจน์ได้ตามเงื่อนไขที่กฎหมายกำหนดส่งผลให้ผู้เสียหายไม่ได้รับการชดเชยค่าสินไหมทดแทนที่เป็นธรรม

ต่อมาเมื่อวันที่ 13 กุมภาพันธ์ 2551 ประเทศไทยได้มีการประกาศใช้พระราชบัญญัติความรับผิดชอบต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย พ.ศ. 2551 มีผลใช้บังคับในวันที่ 20 กุมภาพันธ์ 2552 โดยกฎหมายฉบับนี้ได้กำหนดให้ผู้บริโภคมีสิทธิเพิ่มมากขึ้นเมื่อสินค้าไม่ปลอดภัยไว้หลายประการ แต่ถึงแม้ว่าการบัญญัติพระราชบัญญัติความรับผิดชอบต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย พ.ศ. 2551 ขึ้นก็เพื่อแก้ไขปัญหาค่าเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย โดยวางหลักเกณฑ์ความรับผิดชอบไว้แตกต่างไปจากที่มีอยู่เดิมใน

¹ ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 472 บัญญัติว่า “ในกรณีที่ทรัพย์สินซึ่งขายนั้นชำรุดบกพร่องอย่างหนึ่งอย่างใด อันเป็นเหตุให้เสื่อมราคาหรือเสื่อมความเหมาะสมแก่ประโยชน์อันมุ่งจะใช้เป็นปกติก็ดี ประโยชน์ที่มุ่งหมายโดยสัญญาก็ดี ท่านว่าผู้ขายต้องรับผิดชอบที่กล่าวมาในมาตรานี้น้อยมิใช่ได้ ทั้งที่ผู้ขายรู้อยู่แล้วหรือไม่รู้ว่าความชำรุดบกพร่องมีอยู่”

ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ในเรื่องสัญญาซื้อขายและละเมิด โดยการสร้างกลไกทางกฎหมายที่เอื้อต่อการใช้สิทธิเรียกร้องดำเนินคดีโดยผู้เสียหาย ตลอดจนการกำหนดค่าเสียหายในรูปแบบใหม่หลายประการ แต่กฎหมายฉบับนี้ก็ยังมีข้อบกพร่องอยู่ กล่าวคือ พระราชบัญญัติฉบับนี้ ใน มาตรา 4 ที่กำหนดคำนิยามคำว่า “สินค้า” หมายความว่า สงหากรรมทรัพย์ที่ผลิตหรือนำเข้าเพื่อขายรวมทั้งผลิตผลเกษตรกรรม และให้หมายความรวมถึงกระแสไฟฟ้า ยกเว้นสินค้าที่กำหนดในกฎกระทรวง ซึ่งคำว่า “สินค้า” ที่กำหนดไว้ในพระราชบัญญัตินี้ นับว่าเป็นส่วนที่สำคัญมากไม่แพ้ส่วนอื่น ๆ เลยทีเดียว เพราะการกำหนดความหมายของคำว่า “สินค้า” นั้น เป็นจุดเริ่มต้น ของสินค้าที่ไม่ปลอดภัย ซึ่งถ้าหากสินค้าใดอยู่ในความหมายของคำว่า “สินค้าที่ไม่ปลอดภัย” ตามหลักเกณฑ์ที่กำหนดไว้ในพระราชบัญญัติฉบับนี้แล้ว ก็จะทำให้เกิดผลต่าง ๆ ตามมา อาทิเช่น ผู้เสียหาย ผู้ที่ต้องรับผิดชอบ ซึ่งความรับผิดชอบนั้นอาจจะมีหลายรูปแบบ โดยเรียกรวม ๆ ว่า “ความเสียหาย” แต่เมื่อพิจารณาความหมายของคำว่า “สินค้า” ตามพระราชบัญญัติฉบับนี้แล้ว จะเห็นได้ว่า คำจำกัดความดังกล่าวมีความหมายที่กว้างขวางโดยครอบคลุมสงหากรรมทรัพย์ เกือบทั้งหมดแทบทุกชนิดก็ว่าได้ โดยที่ไม่มีข้อยกเว้น ดังนั้น จึงมีปัญหาว่าสินค้าจำพวกใดบางที่อยู่ในความหมายของคำว่า “สินค้า” ตามพระราชบัญญัติฉบับนี้

ในกรณีของผลิตภัณฑ์เกษตรกรรมต่าง ๆ เช่น การทำนา ทำไร่ ทำสวน เลี้ยงสัตว์ เลี้ยงสัตว์น้ำ เลี้ยงไหม เลี้ยงผึ้ง เพาะเห็ด ซึ่งมีได้เกิดขึ้นตามธรรมชาติ² สินค้าต่าง ๆ เหล่านี้ ก็ล้วนอยู่ในความหมายของพระราชบัญญัติฉบับนี้ แต่ถ้าเป็นผลิตผลทางธรรมชาติ เช่น น้ำมัน รัตนชาติ ที่เกิดขึ้นตามธรรมชาติ และถูกนำไปกลั่นเป็นน้ำมันเบนซิน แก๊ส หรือผลิตภัณฑ์อื่น ๆ อันเป็นการแปรรูปผลิตภัณฑ์นั้น สินค้าที่ถูกแปรรูปเหล่านี้จะอยู่ในความหมายของคำว่า “สินค้า” ตามพระราชบัญญัติฉบับนี้หรือไม่ และถึงแม้ว่าในปัจจุบันจะมีกฎกระทรวงกำหนดผลิตผลเกษตรกรรมเป็นสินค้าที่ได้รับการยกเว้นตามกฎหมายว่าด้วยความรับผิดชอบต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย พ.ศ. 2553 ก็เป็นเพียงการยกเว้น ในชั้นที่ถัดจากการการทำนา ทำไร่ ทำสวน เลี้ยงสัตว์ เลี้ยงสัตว์น้ำ เลี้ยงไหม เลี้ยงผึ้ง เพาะเห็ด เท่านั้น มิใช่เป็นบทบัญญัติยกเว้น ในต้นกำเนิดของสินค้าแต่อย่างใด

ในกรณีของเลือดหรือเนื้อเยื่อของมนุษย์นั้น การที่พระราชบัญญัติฉบับนี้มีได้ระบุอย่างชัดเจนถึงคำจำกัดความในกรณีนี้ไว้ ดังนี้ เลือดที่ถ่ายออกมาจากตัวมนุษย์ หรืออวัยวะหรือเนื้อเยื่อ จะถือว่าเป็นทรัพย์สินชนิดหนึ่ง และเป็นสงหากรรมทรัพย์หรือไม่ ซึ่งหากมีการซื้อขายกัน จะเข้าข่ายอยู่ในความหมายของคำว่า “สินค้า” ตามพระราชบัญญัติฉบับนี้ด้วยหรือไม่

² พระราชบัญญัติความรับผิดชอบต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย พ.ศ. 2551 มาตรา 4 นิยามคำว่า “ผลิตผลเกษตรกรรม”

ในกรณีของทรัพย์สินทางปัญญา ไม่ว่าจะเป็งานลิขสิทธิ์ สิทธิบัตร เครื่องหมายการค้า ซึ่งเกิดจากการประดิษฐ์คิดค้นต่าง ๆ พระราชบัญญัติฉบับนี้ก็ได้ให้คำนิยาม หรือคำจำกัดความเกี่ยวกับเรื่องนี้ไว้ ซึ่งถ้าหากสินค้าเหล่านั้นเป็น Computer Program ที่เป็นโปรแกรมสำเร็จรูป หรือเป็น Computer Software ที่เป็นชิ้นส่วนของอุปกรณ์สินค้า ซึ่งงานดังกล่าวมีความแตกต่างกันจึงมีปัญหาว่า Computer Program ที่เป็นโปรแกรมสำเร็จรูป หรือเป็น Computer Software ที่เป็นชิ้นส่วนของอุปกรณ์สินค้า จะเป็นสินค้าตามความหมายของคำว่า “สินค้า” ตามพระราชบัญญัติฉบับนี้หรือไม่

ในกรณีที่เป็นสินค้างานหัตถกรรมอันเกิดจากฝีมือของมนุษย์ประดิษฐ์ประคอยขึ้นมา ซึ่งถ้าหากมีวัตถุประสงค์ในการผลิตขึ้นเพื่อขายแล้ว ก็เป็นสินค้า แต่ก็มีปัญหาว่าจะเป็สินค้าที่อยู่ในความหมายของคำว่า “สินค้า” ตามพระราชบัญญัติฉบับนี้หรือไม่

ในกรณีของ Recycle Bin คือ สินค้าที่ใช้แล้วแล้วนำกลับมาใช้ใหม่ ในกรณีของสินค้าประเภทนี้ พระราชบัญญัติฉบับนี้ก็ยังขาดความชัดเจนในเรื่องนี้อยู่ การที่ใช้สินค้าอย่างเต็มที่แล้ว แต่สินค้าบางอย่างนั้นสามารถนำกลับมาใช้ใหม่ได้อีก จะเพราะเหตุอันใดก็ตามก็ล้วนแล้วแต่เป็นการประหยัดทรัพยากรของชาติและของโลกแทบทั้งสิ้น แต่สินค้าที่เป็น Recycle Bin ก็ยังเป็นสินค้า และจะเป็นสินค้าที่อยู่ในความหมายของคำว่า “สินค้า” ตามพระราชบัญญัติฉบับนี้เหมือนกันเดียวกับสินค้าประเภทอื่น ๆ ดังที่กล่าวมาหรือไม่

ดังนั้น จึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่จะทำการศึกษาถึงความหมายของคำว่า “สินค้า” ตามพระราชบัญญัติความรับผิดชอบความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย พ.ศ. 2551 เพื่อที่จะกำหนดว่าสินค้าประเภทใดบ้างควรรออยู่ภายใต้บังคับของพระราชบัญญัติฉบับนี้ หรือกำหนดขอบเขตของคำจำกัดความของคำว่า “สินค้า” ตามพระราชบัญญัติฉบับนี้เสียใหม่ โดยทำให้ชัดเจนขึ้น ไม่คลุมเครือเช่นนี้ ทั้งนี้โดยนำสภาพสังคมไทยในปัจจุบัน วัฒนธรรม ความสามารถของประชาชน และศักยภาพของประเทศไทย ตลอดจนผลที่จะเกิดขึ้นถ้าหากกฎหมายฉบับนี้ไม่ได้รับการแก้ไขโดยทันท่วงทีมาพิจารณาประกอบ ทั้งนี้ก็เพื่อประชาชนชาวไทยและประเทศไทยที่จะได้พัฒนาไปเท่าเทียมนานาชาติ

1.2 วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1.2.1 เพื่อศึกษาเกี่ยวกับความเป็นมา แนวความคิด ทฤษฎีและหลักเกณฑ์เกี่ยวกับความรับผิดชอบต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย (Product Liability)

1.2.2 เพื่อศึกษาถึงคำนิยามของคำว่า “สินค้า” ตามกฎหมายที่เกี่ยวกับความรับผิดชอบในสินค้าที่ไม่ปลอดภัย (Product Liability) ในต่างประเทศ

1.2.3 เพื่อศึกษาถึงคำนิยามของคำว่า “สินค้า” ตามพระราชบัญญัติความรับผิดชอบต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย พ.ศ. 2551

1.2.4 เพื่อศึกษาเปรียบเทียบถึงคำจำกัดความเกี่ยวกับคำว่า “สินค้า” ตามกฎหมายที่เกี่ยวกับความรับผิดชอบในสินค้าที่ไม่ปลอดภัย (Product Liability) ในต่างประเทศกับพระราชบัญญัติความรับผิดชอบต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย พ.ศ. 2551 เพื่อหาแนวทางในการปรับปรุง แก้ไข เพิ่มเติม และพัฒนามาตรหาดังกล่าว

1.3 สมมติฐานการวิจัย

พระราชบัญญัติความรับผิดชอบต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย พ.ศ. 2551 มีวัตถุประสงค์เพื่อรองรับช่องว่างของกฎหมายในการให้ความคุ้มครองแก่ผู้ได้รับความเสียหายจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย โดยมีหลักการทางกฎหมายและหลักเกณฑ์แตกต่างออกไปจากประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์และกฎหมายว่าด้วยการคุ้มครองผู้บริโภคที่มีอยู่เดิม ทั้งยังเป็นกฎหมายใหม่มีบทบัญญัติที่อาจจะก่อให้เกิดปัญหาในการบังคับใช้หลายประการ โดยเฉพาะคำนิยามของคำว่า “สินค้า” จึงมีความจำเป็นที่จะทำการศึกษาถึงความหมายของคำจำกัดความดังกล่าว ทั้งนี้ เพื่อเป็นแนวทางในการปรับปรุง แก้ไข เพิ่มเติม และพัฒนามาตรหาดังกล่าว

1.4 ขอบเขตของการวิจัย

ศึกษาประวัติความเป็นมาของหลักเกณฑ์เกี่ยวกับความรับผิดชอบต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัยในอดีตจนถึงปัจจุบัน โดยเฉพาะคำจำกัดความของคำว่า “สินค้า” ตามกฎหมายที่เกี่ยวกับความรับผิดชอบในสินค้าที่ไม่ปลอดภัย (Product Liability) ในต่างประเทศกับพระราชบัญญัติความรับผิดชอบต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย พ.ศ. 2551 สำหรับการหาแนวทางในการปรับปรุง แก้ไข เพิ่มเติม และพัฒนามาตรหาดังกล่าว

1.5 วิธีดำเนินการวิจัย

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้ใช้วิธีการศึกษาแบบวิจัยเอกสาร (Documentary Research) โดยศึกษาจากตำราทางวิชาการ วารสาร ข้อมูลสารสนเทศทางอินเทอร์เน็ต บทความในทางกฎหมายและสาขาที่เกี่ยวข้อง ทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ รวมทั้งกฎหมาย คำพิพากษาฎีกา ที่เกี่ยวข้อง

1.6 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1.6.1 เพื่อทราบถึงความเป็นมา แนวความคิด ทฤษฎีและหลักเกณฑ์เกี่ยวกับความรับผิดชอบต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย (Product Liability)

1.6.2 เพื่อทราบถึงคำนิยามของคำว่า “สินค้า” ตามกฎหมายที่เกี่ยวกับความรับผิดชอบในสินค้าที่ไม่ปลอดภัย (Product Liability) ในต่างประเทศ

1.6.3 เพื่อทราบถึงคำนิยามของคำว่า “สินค้า” ตามพระราชบัญญัติความรับผิดชอบต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย พ.ศ. 2551

1.6.4 เพื่อสามารถนำข้อมูลที่ได้จากการวิจัยมาเป็นแนวทางในการแก้ไขปัญห และข้อเสนอแนะในการปรับปรุง แก้ไข เพิ่มเติม และพัฒนาพระราชบัญญัติความรับผิดชอบต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย พ.ศ. 2551 ที่เหมาะสมสำหรับประเทศไทย